

nostra nemo nostrum sit erroris luxurie nostre. vbiq; relinquamus signa leticie. qm̄ hec est pars nostra. et hec est fors nostra.

Non vos ad emulationes puocent tam nefande carnalium sententie. suos toto impetu totoq; malignitatis odore brutales psequantur affectus. nec psequantur modo sed incitent et euocent. in spurcijs. in cubilibus. in impudicijs. breue hanc trāsi liant vitam. suas sibi diuitias habeant. suos mores. suas voluptates. Nempe quas eternas vellent diuitie abibunt. et ipse quibus maxime astricti sunt voluptates fugient. At quibus caruisse cuperent pueri mores stabunt et comitabuntur inuitos. Lucta hec que illos vulgo mirabiles oñdunt momento tempis euanescent. sub ipia formidine viuūt. si illa pepererit. mors non perter. ducunt in bonis dies suos. sed expectate paululum. ad inferna descendent. **Q**uā obrem deuoti fideles pegrini. quos p̄ciofissimus agni immaculati regenerauit sanguis. si peccata tanq; hospites pestiferos expulistis. si nō t̄mō peccata sed affectus etiam. ppositumq; peccandi qui vtiq; sine peccato nō sunt. bona fide deseruistis. si p̄ sinceram fidem. resurrectionis dominice p̄ticipes effecti estis. si p̄ viuam spem. vos indubitanter resurrecturos expectatis. si postremo p̄ charitatem et grām cū christo cōsurrexistis. que sursum sunt querite vbi christus est in dextera dei patris. Querite inq; in p̄senti per bonorum operum et meritoꝝ abundantiam. vt cōphendatis in futuro p̄ gloriā. quam nobis prestare dignetur. qui mortuus est et reuicit. dominus noster Iesus christus. Amen.

Finit.

Verbo in concilio

Remensi per prefatus Cancellarium Parisiensi. factus Anno dñi. Dcccvii.

Donus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Originialiter Bath. r. et recitatiue in euangelio dominice currentis p̄sentialiter lecto. **A**nimaduerte nunc o bone pastor. O reuerendissime pater sancte sedis huius Remensi. antistes. Animaduerte tu qui animas tuas habes pro ouibus tu

is dare. non venalem habere. non p̄ticialiter retinere. Leua nunc in circuitu oculos tuos et vide. omnes isti congregati venerunt tibi. obedientes sunt. non sicut oues errantes. sed conuersi sunt ad te pastorem et episcopum animarum suarum secū dum verba primi pastoris petri in epistola eiusdem dominice currentis. Interrogetur qui et quales ipi sunt. Respondere conuenit eis et sententia illud de Benesi. Pastores ouium sumus. Conueniat et o vt nam illud alterum de euangelio cuiuslibet eorūdem. Ego sum pastor bonus qualis animam suam dat pro ouibus suis. Pro illis inq; ouibus que propheticum illud canunt deo. Vos autem populus tuus et oues pascue tue. Dicitur igitur et affluat et dilatetur cor tuum. cum videas tu bonus pastor. coadiutores tuos confodales duces gregis tui. Ipsosq; rationales quosdā pascue tue hoc est prouintie tue Remensi. arietes. Quidni miretur in hac die et affluat et dilatetur cor tuum cum. pmiserit summus pastor noster dicens. Ubi fuerit duo vel tres congregati in nomine meo. ibi in medio eorum sum. Grandis promissio viri patres et fratres et omni cōsolatione plenissima. Hec nempe celeberrima congregatio. Hec tua conuocatio sanctissima o bone pastor. nunquid non in nomine Iesu facta esse vere putanda est. Puranda est profecto. Fit enim ad extirpationem vicioꝝ et virtutum plantationem. Fit ad euulsionem scismatum et pulcerrime pacis radicationem. Fit deniq; ad fortem custodiam gregis dominici. ne male dispersum ne vagabundum per deserta negligētia rapiat. dissipet. perdat. deuoret ipsuz lupus ille vorax infernalis. quin potius visitat. crebro colligatur sub vnus ouilis rectum quod est fides christiana. Illicq; protectōne sollicita foueatur. Ecce ergo dominus noster Iesus christus in medio nostrum est viri patres et fratres. Intendite que dico. dominus in medio nostrum est. quid aspiciatis quid stupetis. Ita est credite non mihi. sed pollicenti qui mentiri non potest. Ego inquit in medio eorum sum. Et quis ego qui loquitur. Dominus fortis et potēs. Ipse est pastor bonus qui animam suam dedit pro ouibus suis. O certe pulcherrima felix hec et deo grata societas. in cuius medio dñs ille ē cui agl̄i fuit. cui solz lūa famlanē

Her. fact' in cōcilio remēsi

*Nemo iam desperet nemo trepidet ex aspectu vel occurſu tot lupoz rapacium insidiantium quotidie gregi christi. confidat potius vnusquisq; in verbo helisei. Plures p nobis sunt q̄ cum illis Adest quippe de' affunt et ministri eius milia millium et decies centena milia: Qd si tales p nobis q̄ contra nos? Adest et tu pulcerrima non dicam pales quam pastor deam gentilitas fabulatur. sed summa veri pastoris mater virgo misericordie virgo benedicta. Adest plane. nam vbi mater si non vbi filius inuenitur. Adimus ergo nūc te cum fiducia que thronus es gratie. mater misericordie vt gratiam et misericordiam inueniamus in auxilio opportuno. qd vt assequamur p̄ fectamus illud angelicum. Aue gr̄a plēa dominus tecum zc.

R **Bonus pastor ani**

mam suam dat p ouibus suis. fiat hoc fiat
Congratulor tibi o bone pastor. cōgaudeo et glorioz in domino. quonia video vident et ceteri omnes hic p̄ntes studium tuum. zelum tuum quo ad imitationem veri pastoris/queris p hoc sacratissimum cōciliū dare animam tuam p ouibus tuis Et qualem animam. Animam sane q̄ triplici virtute predata est. Habet itaq; ania tua sicut et relique de humana specie vim triplicem. habet vim rationalem respectu veri. vim irascibilem respectu ardui. vim concupiscibilem respectu boni. Itaq; bonus pastor dat hanc totam animam p ouibus suis. **F**iat hoc igitur fiat. qz tempus faciendi domine loquitur p̄beta ad dominū. Quare tempus faciendi: qz dissipauerit legem tuam. Qualem legem? Legem euāgelicam naturalem z canonicam. Quib; modis? Innumeris et pessimis. Propterea conuenit nunc ecclesia magna ecclesia totius huius Remēsi. p̄uincie/cogitare qd facerent. Et bene quid facerent. quia tempus faciendi/tempus ponendi manus ad opus et ad aratum. alioquin quid proderit nonas veteribus sup addere sanctiones si non veteres fiant nec noue? Apponatur manus ori necesse est. hoc est opatio locutioni. ne sit vox quidem vox iacob. manus autem manus sint Esau. Euitetur improperium qd vulgari puerbio melius sonat. dictum optimum est. sed querite quis hoc ager. Illud insuper quod obiectum fuisse

Platoni Seneca refert. Aliter loqueris aliter viuus. Deniq; satis fuit mordax i pastores responsio femine cuiusdam deuote. Decredibat de sermone quodam cum turba multa. Interrogatur ab obuito quodaz si sermo factus esset. nequaqs inquit. Porro dum interrogans miraretur sueq; reuersionis cum hominum hac copia causaz requireret ex quo nō erat sermo fact'. Subintulit ipa Sermo vnq; dicitur est sed nō factus. Dicant enim et non faciunt.

Fiat igitur ab vno

quoq; pastore quod pponit dominus. det animam suam pro ouibus suis. Itaq; itaq; animam que imago est beate trinitatis fm triplicem vim prenominatam. Relucet nimirum in sua vi rationali. Sapientia seu veritas que appropriatur filio. Relucet in vi irascibili. Potentia seu strenuitas que appropriatur patri. Relucet in concupiscibili Beniuolentia seu bonitas que appropriatur spiritui sancto. Hanc o bone pastor totam aiam nō vnicam sue virtutis portioem curaueris dare p ouibus tuis/triplici sedulitate pascendis. Hec enim estimo te latere quemamoduz olim primo pastori Petro ter interrogato terq; ridentib; bonus pastor xp̄us/ter subintulit dicēs *Pascite oues meas. Pascite agnos meos. et rur'. Si diligis me pascite oues meas. pascite verbo. pascite exēplo. pascite subsidio. pascite verbo predicationis docte. pascite exēplo cōuersionis sancte. pascite subsidio charitatis pie. Predicatio docta fundat in fide quo ad vim rōnalem. Conuersatio sancta roboratur in spe quo ad vim irascibilem. Subuētio pia cōsumat in charitate q̄ ad vim concupiscibilem. Quisquis hoc mō pauerit oues suas triplici pabulo saluari/verus imitator censendus est pastoris boni. implēs sniam suā op̄bēfaz in verbis thēmatibus. Bon' pastor aiaz suā dat p ouibus suis. Sic ei repellit ab ouibus suis rōablib; tres turmas caldeoz interficere q̄rētū greges cū pueris. iuxta signam in principio iob positā Sic arceat sic reprimit tria luporū spūaliū genera seuissia ab ouibus xp̄i. lupū carnē. lupū mūdū. lupū diaboliū Fides appropriate reprimit mundum. Que est hec victoria que vincit mūdum? Fides nostra Spes coerceat z configit carnem dum agit vt nostra cōuersatio sit in celis. nō car

nalis. Charitas demum fugat diabolum quia sola diuidit inter filios regni et perditionis. dei scz et diaboli. **H**is itaq; plocutis tam pro fundamento quasi solidodocendoz q; vt posito ordine lucido: confusio fastidiosa et memorie inimica vitetur: Pergamus consequenter iuxta hanc triplicam anime tue virtutem o beate pastor. z erequamur tres in hac nostra: qualicumq; exhortatione partitiones principales subternario considerationu in vnoquoq; partitionis articulo. quatenus edificium nostrum tanq; triangulari triplicitate subnigum. fortiori stabilitate subsistat. Erit prima partitio de pabulo doctre pdicationis. Erit scda de pabulo sancte conuersationis. Tertia de pabulo pie subuentionis. si at fiat.

E sequentes igitur prime partitionis structuram collocem? i lea primam considerationem que talis est. **P**rima consideratio Pascere oues pabulo pdicationis. dando animam quo ad vim rationalem pro eis. est officium de necessitate annexum pastorali dignitati. Dura p quibusdam sed verissima sententia. Proba. pspiciuz certe e policiam ecclesiasticam a christo legislatore sapientissimo / pfecte constituturaz esse. qp pe ille est de quo moyses cecinit. Dei perfecta sunt opera Sed ad huius institutionis perfectionem erigitur nutritio spiritualis p vita animarum conseruanda. quemadmodum in policia terrena necessarius est corporalis cibus. alioquin sine pabulo conuenienti sicut illa temporalis sic et illa spiritualis vita suo modo deficeret nec esset conunitas per se sufficiens. Ad hoc respicit dictum vetus a christo renouatum. No in solo pane viuunt homo zc. Oportuit igitur ordiare ministros aliquos pabuli huius spualis p rationalibus omnibus gregis christi ne perirent. qui hoc agere. z possent ex officij auctoritate et deberent ex superioris obligatione. Tales vero quales alios conuenientius accipimus q; prelatos. **D**os ideo pastores appellat crebro scriptura tam veteris q; noui testamenti. increpans eos qui no oues sed se pascunt. Unde nec puduit deum ad huius rusticianuz humilitatis exemplum sese deicere. Ego sum pastor bonus zc. Hinc Zacharias Labia sacerdotis custodiunt scientiam et

legem epore eius requirent. Propterea enim dedit deus ipis regiones gentium et labores populoz. vt custodiant iustificaciones eius et legem eius exquirant. et sint parati iuxta quod vult Petrus. omni posceti redere rationem de ea que in eis est fides. spe Hinc Paulus ad Thimo. et ad Tyrumz alibi pluries vult epm doctorem esse. z potentem instruere in doctrina sana. et eos q; contradicunt arguere. Hoc officiu pdicationis ita pretulit quasi de reliquis nulla sibi cura videretur. Unde et dixit. Non misit me dominus baptizare sed predicare Conformis est ad hoc apostolorz responsio dicentium. Non est equum nos relinquere verbum et ministrare mensis. Quanto magis existimas hoc dixissent de alijs operibus minus sanctis. minus spiritualibus atq; pijs. **S**ed o mores o tempora. Iudicium nunc apud quosdam ex prelatibus vel probrosus aliquid artificium / snaz v dignum dignitate predicatio vel publica ad populum exhortatio iudicatur. Est iniquum hoc officium vel mendicantiu vel pauperum theologoz. Adeo nihil sapit sq; dei sunt animalis homo. adeo qui de terra est nihil nisi de terra loqui potest. **S**ed dicunt predicamus gregi nostro per subditos. predicamus per tales qui se libenter ad hoc opus ingerunt. et hoc nonne satis est? Nonne multiplicatio fit sermonuz tanta q; in nauseam transit audientium? Agimus vtiq; alia grandia et ardua dum iurisdictionem nostram. dum temporalitatem / vigilanter protegimus. spiritualia enim sine temporalibus diu esse non pnt. **S**ed respondeant velim primo qd decentius atq; salubrius. aut q; accessorium prelati p seipm exerceat. et principale p substitutos. vel e contra. Si enim illud oportuit facere scilicet predicare et aliud non omittere scz iurisdictionem defendere. sit executor principalioz ipe qui principalis e habendus. quia etsi pdicatio possit p substitutum fieri quanto magis id qd minus est. temporalium defensio. Aduertat pin? de q; pauci sunt sermones in tam multis: multis inq; numero sed perfectionis laude rarissimis. Quare? Quia adulteratur verbum dei atq; corrumpitur. dum vel qstus existimat pieras. vel du miscent erroz mala semina vel iutilia steriliaq; narratonu frivola z zizania supseminantur. Ita pfecto

Her. fact' in cōcilio remēsi

cura vigilantior apud quosdā ex platis habetur in eligēdis mercenarijs. p cultura a / groz suoꝝ q̄s habeant in electione bonoꝝ predicatorꝝ. pro cultura spiritali animaz. Deniq; quia solam temporalium defensionem vel administrationem attendūt. nil mirandum. si consequenter censeant. pcuratores et aduocatos vel prudentes aliq̄s de seculo in conciliis et traditionibus hūanis. pferendos esse viris quantumlibet in sacra doctrina et spiritali conuersatiōe polentibus. Nam s̄m p̄stitutionē finis. de conferentibus ac finera iudicamus. Ad damus ad priora q̄ officio cuiuslibet hierarchico tantum annexa est predicationis obligatio. quantum plus vel minus appropinquauerit apostolice dignitati. quemadmodum sunt archiepiscopus. episcopus. presbyter. diaconus. decanus et similes. Unde spectat ad curatos cognoscere summam et in quodam generali precepto legis cum quadam explanatione grossa articulos similiter fidei nostre. traditionem quoq; sacramentorum. distinctionem peccatoꝝ. ac eorū que sunt reseruata a nō reseruatīs. institutiones festorum et si qua sunt similia. Pertinet autem vltra hec ad prelatos scire rationem subtiliter ac particulariter reddere aduersus hereticos. p̄ter nos. de predictis. Deniq; cum beneficiū detur propter officium. officium inquam non tantum in horis dicendum. sed tantūdem vel amplius in concernentibus de p̄pino vitam et pasturam gregis domini. **D**iudicent apud se hi qui p̄dicationis officium sibi maxime debitum. vel nesciunt vel omittūt. vel deteriori sacrilegio sp̄nant et irrident. **D**iudicent oro si beneficium tale rite in se q̄ recipiunt. aut retinēt non minus q̄ si negligenter ecclesiasticū in horis dicendis officium. **D**iudicēt an fructus beneficioꝝ. suos satiant et similia. qualia non est meum nunc diffinire. q̄uis emula curiositas vehementer exposceret difficillimum in hac re iudicium. sed abeat aliorum in toto hoc nostre exhortatiōis ex cursu. et quod fieri debere. monstratum est fiat fiat.

ta **Secunda cōsidera**

tio. **P**ascere oues pabulo p̄dicationis. dando animam rationalem. p̄ eis. sicut est officium magne dignitatis ac pietatis sic grā

dis in eo difficultas inuenitur. **S**i pietas iuxta apostolicam vocem valet ad omnia. que maior altera. que dignior pietas. excogitari possit. q̄ que liberat animam a morte perpetua. que protegit eam ne lupis infernalibus pateat in deuoracionem. que tandem ducit et perducit vbi ingreditur. et egreditur. et pascua inueniet. **H**uius officio que vel qualis altera misericors largitio valebit equari. **S**i magnum est pascere carnem protinus morituram. vt interim viuat. animam in eternum victuram. q̄ p̄ciosum est pascere ne pereat. **D**ura est nimis illa p̄betelamentatio. **P**aruuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. si ad carnem referas. sed durior in immensum si de spiritu sermo fiat. **A**ccipite quomodo concluderit **Jacobus** epistolam suam. **F**rateres inquit si quis ex vobis errauerit a veritate et conuertat quis euz. scire debet quoniam qui conuertit fecerit peccatorem ab errore vie sue. saluabit animā eius a morte et operit multitudinem peccatoꝝ.

Porro difficultatem cure pastoralis patres sancti. **B**rezo. in suo pastoralis et **Chilicito.** in alio. similiter pastoralis suo ad **basiliam** diligenter aperuerunt. assignantes p̄cipuam difficultatis rationem et predicatione verbi dei. **T**anta quippe in ouibus pascendis pabulo predicationis varietas et velut contrarietas accidit. vt quod vnā nutrit. maceret alteram. aut maceret. pascentes vario multum diuersa palato. **C**ulpa uerit aliquis auarus. prodig' inde sumet argumēta sue profusionis inique. **C**ulpa uerit prodigos. auarus inde tenacior. solidiorq; efficietur. **S**ic est inuenire in omni vicioꝝ extremate. nisi cautissima solitudine sic arguat vnum viciū. q̄ alterum similiter inculpetur. **H**oc autem semper et solerter agere per gladium verbi dei secantem a dextris. et a sinistris. vt mediū virtuosū itineris liberum pateat. ad incedendum viam regiam mandatoꝝ dei. tam arduum puto. predicatorum quoq; tā prudentem et vigilem exigere sensu. vt vix possit vnus ex milibus inueniri. **A**dde q̄ auditorum quidam hebetes sunt. quibus pene nihil potest. quanta cumq; prolixitas decies repetita inculcare. **A**lij p̄uolūtigenio. cōfestimq; fit apud eos ois morositas onerosa. **Q**uā paucissimos isup vides debis auditores. qui fideliter et diligenter

attendant ea que dicunt. qui non ea que audierint sed que audire putauerint trahant ad sua desideria fouenda potius quam eradicanda seu moderanda. Uertitur eis uerbu dei in prouerbiu et fabula. trahuntque illud ad omne parte contradictionis sicut de sono campanaru agunt pueri. Sicut etiam in fabulis de lupo syllabicante narratur. qui audiens pa. et ter. coniungit et his agnel. Quare: quia sic in imagine sua versabatur. Tales denique ea que male intellexerint peius interpretantur. et pessime deferunt ad ceteros inuidia vel stulticia stimulari gerunt similitudine crebrius uel colatoriu lactis. effluit ab eis quicquid purum susceperant. Purgamenta sola ut festuce sordes et palee retinentur. **E**rigitur ergo ad officiu predicationis ingeniu uelot solers atque uersatile uelut in non. p. spectro tempore. a dextris a sinistris ante retro sursum et deorsum. **E**rigitur eloquentia torrens et uehemens. suadibilis et suauis copiosa que ne adherat lingua palato et areseat. Nec minus temperata esse conuenit ne nimis effluat semen generatiu filioru dei. et sordescens inutile fiat ad generatiu. **E**rigitur cognitio scripturarum sacrarum cum ceteris omnibus que ad mores spectant. Inde est illa dum pastor consecrat interrogatio scis ueritas testamentu. Quorum aliqui qua conscientia respondeant. scio. ipsi uiderint. **E**rigitur multiplex experientiu actu uelut bina noru et conditiu annotatione eorum que docendi sunt. **E**rigitur exemplaris uitae conuersatio irreprehensibilis in medio nationis prauae. aliena ab omni crimine. praesertim ab auaricia et luxuria. que maxime sunt contraria fame. alioquin plus destruit exemplo quam edificet uerbo. Uox operu fortius sonat quam uerboru. **E**rigitur denique gustatio spiritus per contemplationem. alioquin ceteros accendere ad eterno desideria qua fronte presumpserit. si frigidus in se torus et algidus remanserit. **U**ide nunc si officium predicationis existimaueris leue. passimque omnibus imponendu. Nihilominus ipsum quod tante pietatis et difficultatis ostensum est fiat fiat.

Consideratio. III.

Pascere oues autoritariue pabulo predicationis dando animam rationalem pro eis: est officiu quod nulli fas est exercere

nisi misso. nec mitti quisquam debet nisi sit idoneus et probatus. **P**rimam partem breuibus uerbis absoluit apostolus. Quo modo inquit predicabunt nisi mittantur. **L**ocum funderet enim penitus ecclesiastica hierarchia. si cuilibet indifferenter autoritatum predicationis officiu laxaret. Patuit in tu. relepinitis et alijs idiotis quos hec audacia sefellit et in varios traduxit errores. **A**utoritatum uelut uigilanter diximus. quia fratrem nam correctorem secretam scilicet aut amicabilem. que edificare non scandalizare presumit. lex christiana cuius finis est charitas concedit omnibus. dum ait. si peccauerit in te frater tuus. etc. Sicut enim dicit sapiens mandasse deum cuilibet de proximo suo. Et nihil humanum putabat comicus senex. a se alienum. Nullus enim peccat. quin nocet uniuersis. tanquam si membrum corporis uel pars exercitatus spiritualis depercat. **F**it autem missio ad predicandum solenniter. uel per deum immediate. que tamen probari debet apud recipientes uel per miraculum uel per prophetiam uel aliud sufficiens tale signum. Aut fit per deum mediante superioru autoritate. quibus impositus huius auctoritatis uinculum sit. fit rursus nonnunquam missio talis ex ipsa necessitate. lege. quando non aliter posset fidei seu morum ueritas inuiolata seruari. Ubi uerum est illud. Pasce fame morientem si non paupis occidisti. **P**orro nullum debere mitti qui non fuerit idoneus et probatus docet artes ceteras. quam exercere non presumit ignarus ipsarum. Sicut ex oratio sumpsit hieronimus. Quod medicorum est permittunt medici. tractant fabrilia fabri. **R**emouet apostolus ab officio predicationis mulieres. Mulierem inquit docere non permittit. **I**nuestigemus rationem et inueniemus multos ex uiris prohibitos. Spectat nimirum ad pastorem doctorem constantia. spectat prudentia. spectat pudicia. ut sit in eo facultas ueritas et bonitas. **C**onstantia dat ne succumbat aduersus. ne cedat conuicijs uel iniurijs. ne rumoribus falsis et indignis. uel infletur ad gloriam. uel contabescat ad ignominiam. Neque enim gladiator (sicut dicit Chrysostomus.) plus habere debet animam in manibus. hoc est eam ultro morti dare. quam predicator. **A**uero quis ne sciat mulierem imbecillum esse. fragilem. inconstantem. sic pueri uel adulescentes.

Sermo factus in concilio remensi

pueros dico vel etate vel moribus. sic omnes querentes que sua sunt non que iesu xpi. Ledunt namque ad primam iniuriam vel contumeliam personalem seu iacturam temporalem susceptiones tanquam arundines vento mundani timoris agitate. ¶ Prudentia dat pastoralis doctori. ut nec fallere velit nec falli leuiter possit. Sed audi quid de iudicio mulierum dixit aristoteli. quoniam instabile est et inualidum. sic apud comicum dicitur mulieres prope sicut pueri leui sententia. Quod uiderat egregius poeta dicens. Varium et mutabile semper femina. Quot autem inueniuntur inter viros quorum iudicia circa agibilia et credibilia vel nullum est vel obscurum timidum et incertum vel erroneum. quia nec ipsos erudiunt lex dei. nec regularis bene viuendi disciplina perducit. Solidum idcirco nequeunt alijs circa scrupulosas questionem suas dare consilium. tanquam interrogatio fiat eis de ignotis nec expertis. ¶ Continentia denique dat pastoralis doctori ut nec in se lubricitatem admittat. nec ad illam auditores alliciat. At uero mulieris uox/facies/gestus/quasi tede sulphuribus illius audientes et spectantes adurunt facilliter. et in prauam desideriorum carnalium flammam accendunt. Sic uirorum aliqui muliebriter fracti sine neruis discipline plus eloquio et gestibus effluunt in lasciuiam. ipsamque prouocant nutriunt et augent quam extinguant. ¶ Festinabam in ipsa meditatione mea pergere post hanc triplicem prime partitionis considerationem/ad aggressum secunde partitionis locuturus de pabulo sancte conuersationis. tum ecce uisa est astitisse industriosa sedulitas. affirmans non satis esse si deducantur in medium defectus existentes circa pabulum dominici gregis. nisi pariter inuenirentur prouisiones. et hoc tanto efficacius quanto particularius. Uniuersalia enim parum sed singularia multum docent. At ego dum has prouisiones ab eadem industriosa sedulitate perquirem (cito enim secum sensi) enumerauit plurimas hic et in posterioribus. quarum pauca ante conspectum conuocationis huius celeritate rememorari iussit. repetens crebro. fiat fiat.

Prima prouisio

Fiat in primis iuxta premissa executio de

cretalis illius que in omni metropolitana ecclesia/scholam theologie constituit. Nec uideat schola mendicantium satis esse. Expediret amplius ut hec institutio cuius quotatione sicut et aliarum dominis iuristis linquo/extendere ad ecclesias cathedrales et alias collegiatas notabiles. sic quod una prebenda esset ad officium hoc salutarium specialiter et irrevocabiliter applicata. Quem admodum dominus noster Benedictus procuratore preceptore meo inclito domino Lameracen. constituerat. sed nescio quo pacto/tam sanctum opus e medijs ut dicitur manibus elapsum est. Concedebatur ut legentes et studentes perciperent certis diebus et horis/distributiones quotidianas. hac ratione qua intendentes temporalibus ecclesie comodis/sine ullo contradictione recipiunt. Expediret insuper ut monasteria notabilia/non carerent uiris doctis suis os religiosos etiam ab adolescentia/meditari in lege domini die ac nocte. Alioquin postmodum in ipso ocio suo quod contemplationi deditum esse conuenit/qualiter exercebuntur ad diuina? Tenenda denique est decretalis prohibens ipsos audire leges vel physicam. artes scilicet practicas negocijs accommodas. Nam apud eos que scientia magis quam theologia deberet vel doceri vel cognosci?

Secunda prouisio.

Fiat amplius apud ipsos qui se predicationibus exponunt/examinatio prius circa generalia nostre fidei. et circa precepta et mores. ut cognoscatur si talia predicare nouerunt. et ad ea principaliter predicanda. seclusis fabulis anilibus et ludicris compellantur. Arceatur insuper tam generalis licentia apud quosdam religiosos qui protinus ut aliquis sciuerit duo uerba proferre uolubilitate lingue/inthronisant eum in cathedra predicandi. Instruant denique non detrahere superioribus absentibus in subditorum presentia. Nam hoc agere quid proficit nisi ad subuersionem auditorum. apud quos inde nutritur rebellio murmur. odium. impatientia. contumacia. proteruis. et detractio libido. cuius signum est quia extollunt se detractores huiusmodi. quasi soli sint qui ueritatem audeant palam dicere. Doceatur populus contra obedire prepositis suis etiam di-

y

scholis ostendendo. q̄ dominus regnare facit malos et ypocritas propter peccata populiz in eorum grauē penam. Sic habeat predicator linguā et linguam. Linguam pro subditis et linguam pro dominis et prelatiis.

Z Tertia prouisio.

Fiat rursus prouisio sufficiens curis parochialibus. ut sibi possint de pabulo predicationis prouidere. sicut institutio prior habuerat. qui apud multos adhuc obseruatur. ubi mendicantes nō abundant. Sit etiā in qualibet parochia cura specialis iuxta sacros canones de instructione puulorum; p̄sertim in morū disciplina s̄m primitiua nostre religionis rudimēta. Ecclesie siquidē reformatio (sicut quidā ait) debet inchoari a parulis. quoniā ei⁹ deformatio venit ab eis prauē et neq̄ter institutis. Quamobrē fiat sicut preactū est prouisio sufficiens aliqua pro magistris. fiat pro predicatoribus idoneis. si sint seculares/ de prebendis. si mendicantes alij/ de per prelatos et curatos. quaten⁹ ad pietatem magis q̄ ad questū suam valeāt attendēz ordinare. Itaq̄ si procuratoribus/ si aduocatis/ si alijs practicantibus/ assignatur sedulo pensiones certe magne q̄ uis aliunde lucrent/ qualiter nō absurdū erit/ nō magis hoc fieri pro laborantibus gratis ad spiritalē ouium dominicariū nutritiōem. dum exercent officiū quod de necessitate monstrauim⁹ annexū esse pastorali dignitati? Sed impropere dicunt nōnulli prelatorū. Cur inquit uos theologi maxime doctorati/ non predicatis? cur statis in studio vel in camera tota die ociosi? Cur talentū sciētie uobis collatū retinetis? Accipiant sic loquētes veram hanc pro multis responsiōē. Nemo nos conduxit. neq̄ licentia magistralis in theologia dat obligatiōem predicandi. sed ostendit idoneitatem/ quam exerce re non tenētur nisi uelint uel aliunde mitantur cū mercede sua. Addito q̄ plus sollicitudinis et temporis apponet aliquis predicator uerbi dei in vno sermone rite componēdo/ retinendo et pronūciando? q̄ aduocatus vnus p̄ multos dies patrocinando. Cur ergo sua mercede cariturus est recipienda ab illo cuius debitū exercet officiū et non solū a populo? Hoc igitur

fiat fiat Quod audacius introduxi. quia me sentio ab omni specie questus alienū. cum satis iam habeā dei dono de bonis ecclie ut ponā sine sumptu aliēo euāgelij

Quarta prouisio.

Fiat postremo quo ad hoc publicatio q̄ runda tractatorū compositorū uel componēdoz. uel qui iam forte cōpulari sunt in quibus generalis tenor nostre fidei et preceptorū et sacramentorū cum similibus contineātur. quatinus in eis sacerdotes et curati simpliciores/ legere possint et istruī quid ipsi scire/ quid alios docere debeant docere in q̄s etiam p̄ scripturā talem si nō aliter cognouerint. Compelli quoq̄ poterunt/ talia suis expensis exemplaria sibi comparare. quemadmodū fit de statutis humanis synodalibus/ pro cura temporalium/ et hoc nisi forsitan aliunde caritas abundans prelatorū/ indigentie paupiorū subuenire uoluerit. **N**ic inseri potuisset de lectionibus sacris legendis ad mēsam ecclesiasticorū et p̄sertim prelatorū. Item de cohibendis questoribus istis/ laxantibus linguas suas ad falsitates et ineptias. Sed hec interim sufficiāt de prouisionibus circa primā partitionē. et suas cōsideratiōnes ita cōmemoratas.

Secunda partitio

A principalis. **A**d istos prestantissimi uiri patres et fratres quēadmodū dixim⁹ aliquē de pascendis ouibus pabulo predicationis docte. dando animā propriā s̄m portionē uel vim rationalem p̄ eis. Nec scius q̄ multo plura et altiora dici potuerant. sed supplebit impfectū meū/ ditissima uēstre sapientie magnitudo. Hunc p̄ usq̄ cōuertat oratio ad aliū modū pascēdi oues s̄m portionē irascibilem animez hoc exemplo sancte cōuersatiōis. dicatur id quod obtigit mihi in ipsa meditatiōne mea/ dum circa hoc eloqui recogitarem/ duce uel comite idustriosa sedulitate. Cur cū uolebam oculos mee consideratiōnis per ouilia varia/ ecclesie militantis. Illic aspecti uiros pastores habitātes in casulis et portatilib⁹ tabernaculis. sciētes hic se nō habere ciuitatē manentē sed debere futurā inquirere. Illic similiter uise sunt oues rationales gregis p̄pi/ signate oēs

Sermo factus in concilio remensi

signo thau de sanguine agni. S3 heu p/cula. heu seductores. heu mille nocēdi ar/tes. mille mouēdi discrimia. q̄libz ouis su/os patitur hostes. suas insidias. sua certa mina. Hanc vepres spine sentesq; dilace/rant. hanc estus vrens. hanc hūma rigēs discrasiant. hec infixā est in limo pfundi. hec ex alris rupibus p̄ceps ruit. adherz huic veterna scabies. alteri contagiosa so/cietas morbz affricat. sicq; fascinatio mor/bidarum transit in teneriores agniculos Deniq; quid ouibus miseris erit tutum. quando iuxta puerbiū grecū Lupi fun/gunt officio pastoruz. Vel certe pastores versi sunt in lupos qui nō parcūt ouibz. An non lup⁹ tyrann⁹ rapax qui lanā lac ouiu/ immo carnes et ossa p violentā exa/crōem surripit cassat et opprimit? An nō lupus/tyrannus fallax qui lanā et lac ouium carnes et ossa p astutiā procurationū et aduocationum surripit cassat et deicit? An nō demū lupus/tyrannus vorax qui lanam et lac ouiu. carnes et ossa per gulāz luxuriā surripit cassat et inficit? Et vbi iā obsecro tales lupos rapaces fallaces et voraces nō poteris inuenire. qui rapiūt qui fallunt qui deuorāt? Rapiūt cauillando fallunt litigādo. deuorāt luxuriando. Au/diamus ex ezechiele veterē summū pasto/ris querimonīā. Lac comedebatis. et la/nis operiebami. quod crassuz erat occide/batis. gregē at meū nō pascebatis. qd̄ in/firmū fuit nō consolidastis. et qd̄ egrotuz erat nō sanastis. quod cōfractū est nō alligastis. et qd̄ abiectū est nō reduxistis et qd̄ perierat non q̄sistis. sed cū austeritate im/pabatis eis. et cū potētia. et reliqua in hāc sententiā. Juxta que/p cōplemento no/stre huius secūde partitiōis/ induco tres cōsideratōes cū duodecim puisionibz q̄s industriosa sedulitas recensuit.

2 **Considera. prima**

Bonus pastor nequit animā dare p ouibus fm vim irascibilē. nisi prius studuerit eicere tyrannidē rapacē que est lupus auaricie. Instituēs itaq; paulus vez pastorē docuit hospitalē esse debere et nō turpis lucri cupidū. Sed quō daret hospiti bus sua qui tollere satagit aliena quicq; raporibus alienis nō obsistit Videat ergo quid admonet hoc loco industriosa sedulitas **Prima puisio.** Fiat inquit refor/

matio hospitalis. hoc est enim de cura pa/storis. fiat hec reformatio tā in tpali q̄s in spūali regimine. ne illic cura pauperū negligatur. presertim ad salutē animaz suarū in paciētia et penitētia cōgruis. et in sacra/mentoꝝ susceptōe. qualis fruct⁹ est in ho/spitaliū fundatōe et principaliter intentus Expedirēt quoq; sic fieri in quolibet ho/spitali qualr obseruat parisiuz. vniformi ter satis ad decretalē de aduocādis prius medicis animaz q̄s corpōꝝ Illic p̄festim vt aliq̄s egrotus querit introduci. bus in tra ianuā confitet et absoluitur. **Erit in sup prouidendū apud professos et profes/sas in hmōi religionibz sicut etiā fieri cō/suevit in alijs omnibus quatin⁹ triuora sua custodiant. obedientie. paupertatis. et ca/stitatis. Nā inueniūtur ibi appropriatō nes manifeste sicut apud seculares s3 eos exterrere debuerat mors Ananie et saphi/re. Quid insup sibi volūt tot discursiōes eoz p domos seculariū? Et o vrinā nulla sint monasteria muliez/ q̄ facta sunt pro/stibula meretricū et phibeat adhuc deteri/ora de **Secūda puisio** **Fiat ampli⁹** puisio cōtra tyrannides varias et oppres/siones miserabiles et indignas pauperis populi. maxime eius qui subditus est ec/clesijs. et hoc per predones domesticos. p familiares inimicos sub vmbra seculari/um dominoꝝ. Has oppressiones videre facilius est in rebus q̄s exponere sermoni bus. Q̄ si mouent pastores ex atrocitate rerū prouidere. qualis erit sermo meus. q̄ iacentes eos et torpentes valeat excitare? Doneat eos recogitata et lecta cōstās au/toritas ambrosij. vt cui succedūt in simi/li dignitate/ succedāt in pari cōstantie sta/bilis inflexibilitate. Videāt pastores/ ne odiosi mores sui fetentes corā deo et hoī bus/ dent hanc causam grauaminis pau/peris sui gregis. **Tertia puisio** **Fiat** at vltior puisio ne pauperibz sua bo/na auferant vel detineant. Hec sunt ea bo/na que vris ecclesiasticis supersunt. vltra simplicē victū et vestitū/ iuxta decentiam sui status in ecclesie republica Notissima est hoc loco sed durissima. Bernardi atq; hyeronimi sententiā. qui retentōez hmōi vel luxuriosam pfusionē/ nō dubitauerūt sacrilegiū immo omī sacrilegior et depreda/tione damnabiliorē appellare Videāt ec/clesiastici/ ne forte ob hoc iusto dei iudicio**

pronent rapine eius et cōculcatōes in /
digne et iurisdictionū suarū usurpatōnes.
quia quandoq; qd non habet rps / tollit
fiscus. et quod subtrahit egeno / rapit p̄do
Hoc enī est veteris proverbij sententia. q̄
abdita vulpium / sunt rapine luporū. vt
qui predatus fuerit / predef et ipse. **Hic**
insup prouidendū erit de celeri testamen
torū cōplemento / non impedimento per
eos qui accelerare debuerāt. ecclesiasticos
curiales loquor per quos abusus incredi
biles fieri memoratur. ita vt nec fidelis i
ueniatur in testamento huius vel illius.

Quarta prouisio. Fiat demū prouisio
circa ecclesias versas in dissipatōem. qua
rum p̄mitus erit ita magnifica fundatio.
quatinus in eis seruitores assignentur iur
ta facultatē reddituū. vel cum alijs vniant
tur. aut ex toto cassentur ne sint huiusmo
di beneficia depauperata / plus in scandā
lum et opprobriū q̄ in dei laudē et populī
edificatiō. sicut in prioratibus nōnullis
experimur. His itaq; subuenire fundatō
nibus antiquis sancti esset atq; salubrē
q̄ fundare nouas ecclesiolas / volendo si
bi facere nomen. **Supra** modū conue
nit occurrere tante tā q̄ feder abiecte pau
pertati immo mendicitati curatorū in lo
cis plurimis / qui tamē positi sunt in or
dine essentiali et ierarchico ecclesie militā
tis / tanq̄ minores prelati. et discipulo
rum successores / quibus tamen / nulla ob
egestatem suā. reuerentia vel obediētia da
tur a subiectis ouibus q̄ nec inueniuntur
viri sufficientes qui talibus parochijs sic
in egestatē versis / velint personaliter de
seruire. Quid q̄ additur eis frequenter a
pastoribus crassis vel officarijs suis ipf
volentibus onera onerib; citatōes anga
rie talliatōnes. ita vt liberior sit iam laico
rum q̄ ecclesiasticorū talium cōditio. nec
iam vt populus sic sacerdos. sed liberior
et honestior populus q̄ sacerdos. **Et** si ta
les deseruientes parochijs sunt tantūmo
do vicarij religiosorū vel canonicorū vlt
p̄ proprios curatos substituti / cogatur ipsi
principales de sufficienti vite sustentatō
ne prouisionē assignare. ne alijs in penu
ria laborantibus / ipsi in ocio totum diri
pant. fiat hoc fiat.

Consideratio .II.

Bonus pastor nequit animā suam da

re pro ouibus suis s̄m vim irascibilem si
retinet vel in sevel in suis tyrannidē dece
prricem que est lupus fallacie. **Tubet** apo
stolus. Episcopus qui pastor est / sit domui
sue bene prepositus. Aliter enī sicut idēz
arguit qua ratōne diligentia habebit ec
clesie dei qui regere propria nescit domū?
Domus autē prelati / curia est habens mi
nistros familiares et officiatos pro reddē
do vnicuiq; bona et simplici fide quod su
um est / nō ad spoliatiōem sed correctōem
non ad corruptōem sed edificatiōem. nō
ad multiplicandū lites sup lites. sed ad cō
pendiosum pacis stabilimentum. Sicut
autem charitas incipit a se. sic et reforma
tio debet inchoari vt primo fiat iudiciū a
domo prelati. sicut fit i vniuerso a domo
dei. ne preterea contingat obijci prelato.
medice cura teipsum. Et illud apli. Qui
predicas non furandū furaris. immo sa
crilegium facis. **Prima** prouisio. **¶**
Quocirca suadet idustriosa sedulitas vt
fiat efficax nō verbalis p̄uisio contra astu
tissimam illā / immo sepe apertā tyranni
dem promotorū et procuratorū in anga
rijs et citationib; que omnia cum iniustis
sime cōperti fuerint p̄misisse. gratis abse
dunt a querela. nec iam grati quia recipi
unt expensas ab innocentib; absoluti. de
q; calumnijs p̄uersissimis. de diffamatio
nibus preterea crudelissime impositis ip
si mercedem que eis male verat recipiūt.
Teste droyt de la porte bander. Est hoc p̄
cor equitas? Nonne claudicat hec disce
pratio? **Esset** nonne iustius vt huiusmo
di procuratores perciperent stipendia la
boris sui a dominis suis vel prelati qui
deberent subditis dare iusticiam q̄ ab in
nocētibus sic vexatis? **Ve** qui condāt le
ges iniquas ait dñs per Isayam. et scribē
tes iniusticiā scripserunt vt opprimerent
in iudicio pauperes et vim facerent cause
humilium populi mei. vt essent vidue p̄
da eorum et pupillos diriperent. **Floretur**
hic iuramentū quale debitū est prestari p̄
aduocatos. per promotores p̄ notarios /
per procuratores. presertim vt nihil agāt
vel foueant quod iniustū esse vel credide
runt ab initio vel postmodū compererint
Secunda prouisio. **¶** Fiat insup ab
breuiatio tam dispēdi ofaz litium. mode
ratō tot excomunicatōnum tam a iure q̄
ab homine fulminatā. **Et** hoc nonnūq;

Verino factus in concilio remensi

pro defendenda seu recuperanda re modica parum vtilivel prophana/cum tamen baculus iste primitus fuerit institutus a christo tanq̄ durissimū summūq̄ supplicium quo nolentes ecclesiā audire plecti deberēt. Ex si eccliam nō audierit inquit christus sit tibi ethnicus et publicanus. Hūc apud quosdam talis regnat stoliditas/qualis apud illū qui vt muscā abigeret a frōre proximi ictu securis excerebrauit eum. Itaq̄ temporalis incōmoditas vix reputari debet musca pungēs/per respectum ad eternam salutem/quam auferunt aliquādo percussiones iste per excōmunicatōnes grauissimas que vt in aliquem ceciderint vix abijci possunt/trahētibus de vna in aliā lupis curie rapacibus.

B Tercia prouisio. Fiat amplius obseruatio decretalium prohibentiū ne detur aliquid omnino in spiritualium administratōne aut saltem adhibeat moderatio tam in collationibus ordinum q̄ beneficiorū/in approbatōnibus sacerdotum officiarē debentium. In sigillatōibus quoq̄ et multis similibus plus ad questum sicut dicunt aliqui q̄ ad spiritalem profectum supimpositis. Exequantur saltem ista tali modo q̄ ab omni specie mala symoniaci scandali semet abstineant. Quarta prouisio. Fiat vltterius correctio subditorum s̄m qualitatē delictorum et plus ad emendationē suam et timorē aliorum/q̄ ad pecuniarū exactiōem. que gregem simplicem scandalizat frequēt q̄ edificat. Ex si delicti qualitas exigit imponere penam pecuniariam exponatur illa in pios vsus manifeste. ne plus ad auariciā pastorum q̄ subditorū correctiōnem exacta videatur. Addimus hīc incidēter de iuramentis terribilibus exactis p̄ officiales. et a curialibus officiatos. dū examināt aliquēz criminofum sup dicenda veritate. quib⁹ tamē iuramentis deferre nolunt seu credere. qualia etiā violatum iri fore probabilius q̄ oppositū suspiciant. Hic nonne laqueus est manifeste ac crudelissime perditionis animarū? Cum insuper dicat apostolus. q̄ omnis controuersie finis est iuramentum.

C Consideratio .III.

Bonus pastor nescit animā suam dare pro ouibus suis. si in sevel in suis/tyrā

nidem voracem nutrit que est lupus gule atq̄ luxurie. Sobriū quidem nec multo vino deditum. nec preterea bigamū iubet apostolus episcopum institui. prohibens ex consequenti crapulosas comestiones. porus ad equalia. meretricatiōes sordidas/dare symbola. frequētare tabernas quasi non eis domus sint ad comedendū. aut velut histriōnū more nullibi peius habeat q̄ in domo. Et que illic detractōnes bone deus. quales gonliardie. quanta in vitam hominū bene viuētū et sobriorū derisio. qui risus lusus ⁊ gest⁹ indecori vsq̄ ad scandalum vilissimorūz mancipiorū vel muliercularū sibi ministrantiū. sciunt qui viderūt.

Prima prouisio. Qua in te consulit industriosa. sedulitas vt fiat prio restrictio frugalitatis tante varietatis et multiplicitatē ferculorū sumptuosissimorū in eadē mensa vsq̄ ad nauseam et prodigam vastatiōem earum rerum ex quibus multi ventres pauperū pasci possent. Sileamus hic de egritudinibus inde nascentibus. de hebetudine mentis. de subuersione rationis. de occisione rapacitatis. de temporis quod preciosissimū est consumptione. Consideret iniquitas illa qualis quantaq̄ est apud ecclesiasticos viuētes et laboribus et oblatōnibus pauperū. Qui ita luxuriantur quasi gratis obuenerint sibi. quasi preterea ad nihil aliud nati fuerint. diligenti⁹ quoq̄ pascūtur apud eos ⁊ carius aliquādo canes q̄ pauperes. Nec ista dici vult laudetur in prelati s̄sonis ecclesiasticis sordida tenacitas/ honestati hospitalitatisq̄ cōtraria. sed assit frugalitas liberalis que non s̄m inanem iactantiā aut opinionem prodigoꝝ/ sed s̄m consciētie virtute iudicium mensuret. Utrum vero pensata temporū modernorū qualitate/ sit expeditius prelatos splendere in ornatus exterioribus. vltducere vitam pauperum christo et apostolis conformē in nuditate aut vilitate vestitū/ alio loco deductum est.

Secunda prouisio. Fiat amplius. honesta restrictio talis pompe in multitudine onerosa et incōposita tot seruitorū tot equorū et mulorū/ consumētūz. opes sine mensura sine fructu Adde q̄ enurit homines istos comatos ⁊ adulescentes lasciuos ociositas pessima doctorū. Nam multa mala docuit ociositas

ait sapiens. cui pessime comites/ebrietas
 z crapula coniungunt. Ad quid aliud/isti
 tunc student/nisi vel insidiari aliene pu-
 dicitie. prodigi sue. vel lusuibus illecebra-
 libus occupari? Hinc illa adinuentio de
 formissima. habituū variorū. hinc iuramē-
 ta blasphemie z similia. hinc lusus tabu-
 lorum z similitū prohiberi. hinc omnia de-
 niq; tollentia morum honestatem. Sub-
 diti vero ceteri/quid faciunt/nisi quod vi-
 derint familiam sui pastozis facientē. imi-
 tantur certe z libenter. Aut qua fronte in-
 beret pastoz crapulam z luxuriā a subdi-
 tis ejci/qui assidue coram oculis z in pe-
 netralibus suis illa intuetur z gaudet ex-
 erceri. Proterbium est. Qualis rector ci-
 uitatis/tales et inhabitantes in ea. Et mo-
 bile mutatur semper cum principe vulg?
Tertia prouisio. **F**iat obseruatio ie-
 iuniorū ab ecclesia statutorū constantior
 apud diuites et potentes presertim eccle-
 siasticos. apud q̄s pro chdolor versa sunt
 iam velut in derisum. cum soli fere paupe-
 res atq; rusticani ieiunent. quibus vit est
 panis cibarius relictus ad saturitatē s̄-
 ficiens. **Quarta prouisio.** **F**iat in qui-
 sitio diligens z cauta super peccatis enor-
 missimis qualia memozat apostolus in
 principio ad Rhomanos. quibus corru-
 pit heu omnis caroviam suam plusq; zo-
 donia z gomozra Et hoc sine differētia se-
 pus aut ordinis aut gradus aut generis/
 aut etatis aut religionis sacre aut matri-
 monialis vinculi. aut affinitatis spiritua-
 lis aut partū corporis honestarū. Credi-
 te fodientibus parietem per districtā in-
 quisitionem in foro penitentiali. qui ha-
 bentes obstetricandi scientiā. educit co-
 lubrum tortuosum. z vident abominatō-
 nes pessimas que fiunt. Credite in quā qz
 prouidendū esset omnino cū effectu z di-
 scretōne/contra tantā familiaritatē in cu-
 bilibus et alibi. quā exercent parētes vtri-
 q; cum vtraq; progenie z affines affinib?
 in adolescentia. senesq; cum iunioribus
 tam in religione q̄s in scholis z alibi Du-
 bitauerim prozsus. si non deteriores mo-
 res trahunt aliquādo pueri z puelle hac
 occasione in parentū domicilijs z religio-
 num z scholarum cōubernijs/ q̄s facturi
 erant in prostibulis lenonū vel meretricū
 Et hec interim dicta sint de secūda partō-
 ne principali. opib; dicta firmē. fiat fiat

Tertia partitio **f**

Tandem reliquū (principal.
 est pro cōplemento susceptē cō-
 monitiōis aliquid dicere p ter-
 tia z vltima partitōne de pasce
 dis ouibus pabulo caritatiue subuentio-
 nis/dando animā quo ad vim cōcupisci-
 bilem pro eis. **E**t quidem nō inuenio
 pabulum caritatis et gratie melius effica-
 cius ve tradi posse gregi christi/q̄s per de-
 bitam collatōem sacramentoz. Illic q̄p-
 pe gratia confertur in suscipiente/virtute
 operis operati. hoc est vltra vel supra me-
 ritū suscipientis/in virtute meriti christi
 instituentis sacramentū/z illud spiritua-
 li priuilegio ditantis vt inde opus priui-
 legiatum nomine. **C**ondecet preterea
 vt minister sacramentoz tunc maxime se
 disponat ad gratiā/dum eam suo ministe-
 rio studet apud subditas oues transfun-
 dere. Alioquin iuxta probabilē sed formi-
 dabilem quozundā doctorū sententiā ip-
 se nouo se peccati laqueo stringit. **P**ro-
 posueram vero velut in antecedentibus.
 ita z hic reducere tertiā hanc partitōnem
 ad tres consideratōnes principales/ostē-
 sur⁹ in prima de pabulo salutaris gratie
 per sacramentū baptismi. confirmatiōis
 et eucharistie. Baptismus enim generat.
 confirmatō roborat. eucharistia comple-
 mētum prestat. In secunda de pabulo sa-
 lutaris gratie per sacramentum peniten-
 tie quod lapsos reparat. mortuosq; viuifi-
 cat. In tertio de pabulo salutaris gratie
 per reliquū triplex sacramentū scilz ordi-
 nis. matrimonij. et extreme vinctōis. **S**z
 preoccupauit idultriosa sedulitas breui-
 tatem diligens. z allegans sufficere si pro-
 uisiones idonee saltē aliquę vsq; ad duo-
 denarium numerētur. **P**rima prouisio
 Quāobrem dic inquit vt fiat primo dili-
 gens examinatio illozū qui ministraturi
 sunt sacramenta. ne forte sint ignorantes
 formā necessario requisitam in collatōne
 huius vel illius sacramenti. ac proinde ni-
 hil agant seu conferāt. Expertū est crebro
 multos ex confessoribus p ignorantiam
 culpabilem forme sacramentalis/nō verā
 dare sacramentalem absolutōem. Sic ob-
 sterrices aut laici/baptizare quādoq; pu-
 tantes paruulos de quoz morte dubitat
 non vere baptisant. quia forma debita et

Verino factus in concilio reimensi

a christo instituta non videntur. Sic inuēti sunt quidā ex prelatiis nōnunq̄ errasse in collatōne ordinū ex defectu / vel forme vel materie vel intentionis debite / ita vt suppleri vel de nouo fieri necesse fuerit ea que prius acta credebātur. **Secūda p̄missio.** Fiat administratio sacramētorū omnium sicut ap̄ls iubet de oibz / honeste. z fm ordinē nō in iocis z scurrilitatibus q̄ ad rem nō pertinet. Errant hic fatui et fatue in baptismo paruulorū. in celebratōe matrimoniorū cum vlatatibz impudicis et fedis irrisionibz. In auditiōe autē missarum cū quanta irreuerētia et indecētia / videre quotidie est ad oculum. Nonne tāgitur altare per laicos in cōpositos. comitatos canibus mingētibz ad pallas altaris. Quid de viris ecclesiasticis tēpe ministris sui in ecclesia z choro. quas ibi garrulitates nō videbis velut in foro mulierularum z rerū venaliū est. quas distractōnes. quos risus. quos clamores. prohibēte nemine ex superioribus. Nam et superiores culpa par inuoluit. Quid demū de ritibz impijs illorū quos deus omnipotens vel corrigat vel male perdat qui nedū blasphemias z insanias falsas exercere. immo defendere non verētur. etiā in ecclesijs nobilioribus. z hora missę. quas palliant sub nomine fatuorū aduersus quas alias conscripsim. **Tertia p̄missio.** Fiat collatio cōfirmatiōis sacramētalis frequētiōr p̄ diocesim. quia z si non sit semp̄ necessitatis vt actualiter suscipiat. est tamē necessitas ne cōtemnat. **Quarta p̄missio.** Fiat auditio missarū totalis diligentia a subditis / p̄sertim diebus dominicis z festiuis. et in suis parochijs. Versat enī in hoc principaliter p̄ceptū de obseruatōne sabbati. nec excusatur omittēs a violatōe cessante causa legitima. Prouideat hic ne insistant mercaturis z opibus seruilibus tpe illo. Itē de recedentibz statim post aspersionē aque benedictę vel dñici corporis eleuatōem. Quid insup de multitudine p̄ceptiua tot festoz. que vel nō obseruāt z ita peccat / vel egestati subditoz. mechanicorū nō sufficiēter cōsulit. vel pessime ociositati / qua nesciūt rurales bene vti ianua grandis apitur. Subintroeūt cōsequēter magno agmine ebrietates. lites lusus improbi / expēse sumptuosissime. choree plene peccatis z insanis z carminibus blas-

femis / immo et p̄ inquisitorē dānandis. dissolutōnes quoq̄ luxuriose. z ad breue verbū. subingredit malū omne. ita vt qd̄ p̄ honore dei pro animarū salute fuit sapiēter institutū / vertitur in contumeliā eius et salutis detrimentū. **Quinta p̄missio.** Fiat in vnaquaq̄ diocesi diligens electō confessorū idoneorū p̄ sacramēto saluberrimo penitentię digne ministrādo. In h̄ principalissimaz fere tota residet utilitas pro pabulo gregis dominici. Nam per sacramētū hoc penitentię / reducunt oues errantes. sanant egrotē. pascunt famelice p̄fertī si cōfessor prob⁹ / si cōtinens. si doct⁹ atq̄ sollicitus affuerit. Alioq̄n si sollicitat ad malū. vt si ad questū solū mendicat. si negligēt ignozāterq̄ sup̄ confidentium transgressionibz inq̄rat / si p̄ ebrietatē aut iracundiā / sigillū inuiolandū quolibet efregerit. aut si demū blandiēs obstinatis neq̄ deserere peccata volentibz eos absolueret tentauerit. Uere simplicibz ouibus xp̄i a talibus sacerdotibus q̄ non iā mercenarij sed rapaces lupi vocādi sunt. q̄lōgus abigendi. **Sexta p̄missio.** Fiat cōfessio corā oculis omnium in patenti loco / ne subintroeat lupo rapax in angulū suadens agere / que turpe est etiam cogitare. Ue aliter agentibz z sub familiaritatē specie in angulis vel camerulis res ignominia plenas exercentibz easq̄ deteriore sacrilegio sub deuotiōis specie palliantibz excusantibusq̄. **Septima p̄missio.** Fiat reseruatō casuū seu peccatorū moderatior. Prouidendū est saltē q̄ nullus casus iudicē reseruatus q̄ ad iuuenes miores quatuordecim annis. qz nec habet etas illa p̄fectū vsu ratiōnis nec facilliter resistit tentationibz suis vel malicijs alienis. nec audet leuiter corā p̄sonis extraneis et autenticis cōparere. quātomin⁹ de pudēdis z verendis cōfiteri. Consulendum est insuper verecundie et fame mulierū ne in suspitiōnem veniant maritorum vel parētum. si crebro. si palam. si de longinquo / ad penitentiarios mittererūt. Expediit deniq̄ facilliter z cito relinquere potestatem sup̄ occultis casibus / ipsi curatis z ordinarijs. Non enī de publicis loq̄mur peccatis. Relinquat etiam omnibus quos bona fide cōstiterit velle z scire proficere animabus. nō ad questū vel subuersionem. Tales quippe diligēt inq̄rendi essent /

inducendi et rogandi/immo conducendi quanto magis dum se vltro et gratis offerunt admittendi. Penitentia itaq; dicit Hieroni. secundam post naufragium tabulam quam amplificare et dilatare plus expedit quam vt nimia artatio sua/nequeat illos recipere qui alluci immo velut impelli debuerant. Quia super re extat quedam epistola longior ad pastozales dignitate. **De traua prouisio** **F**iat examinatio diligentior clericorum ad sacros ordines se offerentium. presertim in vita et moribus. de spe insuper continentiam quam vouet obseruandi. et vt latinam linguam competenter intelligant cum his que sacerdotale requirit officium. Alioquin consultius esset pauciores sed electiores constituere/ quam laxare passim per ouilia domini tales sine disciplina/sine eruditione/sine continentia/nihil a dissipatoribus lupis differentes. Hic de concubinarijs et de suscipiendo vel non suscipiendo sacramenta ab eis. de tolerando quoque scilicet vel abijciendo. de corripiendo insuper eos per superiores. non pro questu annuali eos confouendo/ malta se offerrent tractanda/ que alio loco discussurata sunt. Hic preterea/ de non ordinandis ante etatem legitimam dispensatione non habita/caute agendum est. quia peccant ordinans et ordinandus. nec datur executio/immo nec ordo quandoque. si plures tales per expressum ordinare non intendat. Est enim essentialis in collatione cuiusvis sacramenti/conferentis intentio. **Nona prouisio** **F**iat matrimonialis coniunctio cum omni sollemnitate. et bannis. neque in domibus prophanis. sed in ecclesijs/ ne incidat illud improprium apostoli. Ecclesiam dei contemnit. Doneatur quoque diligenter per suos confessores/ vt infra limites maritalis licentie sese contineant. ne abutatur in honestius et execrabilius seipsum quam meretricantes in prostibulis. **Decima prouisio.** **F**iat collatio diligens extreme vnctionis. dum adhuc patiens sentitur compos mentis quatinus ammonitio salubris de salute propria. pia quoque ad hoc sacramentum deuotio/ sibi proficiat aliter quam si pressus egritudine/ animus nihil attenderet. Est quidem hoc sacramentum reiterabile. Est etiam necessitatis vt non contemnatur. quauis non vt continuo vel semper suscipiatur. Hic de egro

tantibus. specialiter in domibus hospitalium. deque sepeliendis eis cum pietate/ dum illic forte ignoti mori iur esset attendendum. **Undecima prouisio.** **F**iat frequentior vtiliorque visitatio per totam diocesim vel prouinciam/ spargendo vbiq; bonum semen verbi dei. citasi fieri comode potest/ presente prelato principali put iura volunt vt circumeat parochiam. Hic est cardo totius reformationis ecclesiastice. Nec virius omnis huius aut similis concilij prouincialis. Quoadmodum enim veteri prouerbio dicitur. Oculus domini impinguat equum. Sic presentis pastoris autoritas/nutrit et pascit gregem suum. Ita tamen si prouidus et compositus in seet familia sua pastor fuerit et sagax non lupus. non latro rapax. **Hoc modo visitare nonne esset dare pondus autoritatis et honoris verbo dei. quod nunc per inertiam vel omissionem? ne dicam? vilipensionem prelatorum verum est apud subditas oues in opprobrium quoddam et fabulam. Quare? quia videt populus solos mendicantes et pauperes/apud eos contemptibiles predicare verbum. nec adesse prelatos. vt vel sua illud honoret punitia.** **V**isitando denique exerceret inquisitionis officium. inquirendo de doctrinis varijs et peregrinis clamoribus seminarijs. de sortilegijs. de superstitionibus. de blasphemijs et contumelijs. et grauiaminibus plebis per exactores curiales/ vel alios/ de excommunicationibus quoque iniustis vel iniustis et citationibus vel angarijs. Exerceret proinde sacramentum confessionis fructuose et misericorditer: tam pro casibus reservatis quam pro quibusdam criminibus que parochiani celant quandoque proprijs curatis. et aliquando non sine iusta ratione. Concernit quoque hic visitationis modus archidiaconos ne plures ad questum et subuersioem quam ad pietatem et edificationem sua visitatio indicet executi. Et ne sit velut cattus abigens quidem mures a caseis. ipsos vero plures deuorans. **Hoc preterea respicit celebratio annualis conciliorum prouincialium. quod secundum verba iuris. nihil penes sic mores disciplinatos ab ecclesia expellit/ quam negligentia sacerdotum. qui contemptis canonibus/ ad corrigendos ecclesiasticos mores/synodum facere negligunt. Deinde ne quis diceret quod sufficientes contra omnem preuaricationem constitute sunt leges a prioribus/subditur quod ea que**

De visitatione

frequenti p̄uaricatōe iterant̄ / frequēti sententia debēt condēnari. et velut repullulātia malis radicibus germia crebrius amputari. p̄sertim p̄visitatōem que est que dam applicatio legum ad opatōem ⁊ sua viuificatō. que aliter mortue sunt vel languescunt. ¶ **D**uodecima p̄uouisio ¶ **F**iat ad extremū reductio pulcre pacis tam turpiter exultantis ad habitaculū totius ecclesie. et hoc p̄ imploratōem diuine misericordie. Per morū correctōez / qui nos sua p̄uersitate a nobis deo q̄s separāt. Per conciliū generalis (si ita visum fuerit) celebratōem in quo generales p̄ xp̄ianitatem errores passim sparsi veniret hoc generali remedio corrigendi. ¶ **P**ergebat hoc loco industriosa sedulitas / velle plura / p̄iculariaq̄ sup̄ ip̄o scismate pestifero terminando differere vt de subtractōne. de neutralitate / de beneficioz ad ordinarios reuocatōne. sed modestia repressit dicens. hic neq̄ locum esse. neq̄ tempus. iam q̄z dādus est ait multiloquio tuo finis. ¶ **P**arui modestie / et sub exhortatorio quodaz epilogo cōcludere taliter institui Bonus pastor vt audiuit vestra deuotio preclarissima viri patres ⁊ fratres / bonus pastor animā suam dat pro ouibz suis / dicit x̄ps pastor ille qui fecit quod docuit. Nā cepit facere / post docere / vt qui potens erat p̄ius opere / post sermone. ¶ **P**ri^o corā deo de hinc corā populo Dedit animā suāz pro ouibus suis in p̄dicatōe in opatōe in sacramentoz p̄ mortē eius viuificatōe fiat hoc similr a vobis Attendite p̄ius vob / dehinc vniuerso gregi. in q̄ posuistis spiritus sanctus regere ecclesiaz dei / quā adq̄siuit sanguine suo. Quāobrez inueniat apud vnūquēq̄ vestrū conformitē ad p̄missam triplicitatē / et sacra euangelij lectōnez triplex conditō. Vocet vnusq̄sq̄ oues suas p̄prio noie ⁊ hoc predicatōe ⁊ familiari exhortatōe. ¶ **V**adat añ eas ⁊ hoc exēplari cōuersatōe ⁊ sollicita directōe Descēdat ⁊ adiuuet eas ⁊ hoc in sacramentoz religiosa ministratiōe. Sic associabūt eū sedula turba / canes latrantes i voce p̄dicatōis Sic audient vocē eius oues. ⁊ sequēt. quia p̄cedet eas in gressibz opatōis Sic demuz cognoscat singulas ex noie attendēs diligēt vultū pecoris in sacramentoz p̄sertim p̄fessionis exhibitiōe Sic pascet eas tripliciter Pascet verbo Pascet exemplo.

Pascet subsidio Et hoc p̄ seipm qd̄ vtiq̄ sanctius efficaciq̄ est / vel p̄ idoneos visitatores substitutos Adiuuante deo / et oia p̄firmante / q̄ est pastor bonus ⁊ de^o benedictus In secula seculorū amen. ¶ **F**init

Incipit tractatus eiusdē Cancellarij parisiēsi. De visitatōe prelatorū vel de cura curatorum.

Audē dei et edificatiōem populi christiani / cōpilata est hec breuis ⁊ rudis cōpilatio / tēpore quo celebrabatur Remis p̄uouiale cōcilium Anno dñi. D. cccc. viij. april collecta tā ex sermone illic habito q̄s ex scedulis ⁊ dictis varijs plimoz. ¶ **E**t in p̄mis cū institutiōes canonice / sint inefficaces ⁊ lāguide / nisi per pastore q̄ est lex viua / demādetur effectui / saluberrimū videt p̄ reformatōe mox ⁊ subditoz emēdatōe / q̄ pastor iuxta canonicas sanctōes visitet diligēt ⁊ crebro suū gregē / aut p̄ ip̄m aut p̄ vicarios doctos / hñtes plenariā ab eo p̄tatem / in negocijs p̄serti sp̄ualibz ordinādīs ⁊ expediēdis / p̄cipue circa materiā penitētie. put eis visum fuerit expedire. ⁊ cū moderato stipēdio eis ordinādo p̄ platū. Quā in re vident attendēda p̄ quadā generali re mēoratōe ea q̄ sequūt. cū additōe v̄l diminutōe fm̄ circumstātiāz occurrētū q̄litate. ⁊ cū appositōe remedioz fm̄ prudētiā visitat. ¶ **P**ri^o visitatur p̄lat^o aliqua parrochia plonatr / aduentū suū p̄nūciat per dies aliquot p̄i^o indicās p̄ scedulam vt si q̄s indigeat p̄silio vel remedio salubri p̄ facto p̄sile sue / siue incōmutatōe vtorū / siue in casibz refuatīs siue in alijs q̄buscūq̄ / sit par^o tali die. tali hora ⁊ tūc p̄fidet aduēiat Indicat p̄terea oibz parochianis cessatō ab oī ope / vt i ecclesia p̄peant ¶ **T**ē si visitator sit p̄lat^o / indicet eis vltra h̄ q̄ ad sacm̄ p̄firmatōis digne suscipiēdū se p̄parēt. ⁊ illō recipiat Qui si nō sit p̄lat^o / indicet adire eū q̄s primū p̄mode poterūt Est ei sacm̄ salubre. nec p̄tēnendū dum oportunitas se ingerit ¶ **T**ē visitator in principio sui aduētus / poterit ad pplm̄ i ecclesia p̄ sevel p̄ aliū facere p̄monitiōez breuē / p̄formit ad illa q̄ p̄tinēt in tractatulis p̄positis. p̄ eruditiōe simplicii sacerdotū ⁊ populoz / in materia p̄ceptoz ⁊ confētie ¶ **T**ē visitator poterit p̄ius si voluerit.